

به پیشواز ،حلول سال نو خورشیدی 1390

ع.رستمی

نوروز راگرامی داشت!

اریانایی کهن در درازای تاریخ دارای دستاورد های بزرگ مادی و معنوی بوده، که از نسل به نسل انتقال گردیده؛و این ارزشها توسط اقوام ،قبایل و ملت های مختلف این خطه گسترش و تکامل یافته، و باعث غنای فرهنگی و هویت ملی مان در سطح منطقه و جهان گردیده است.

از جمله ارزشهای کم نظیر سرزمین کهن ما که امروز به حیث سنن، عادات و رسوم پسندیده باشند ه گان ان به عنوان میراث فرهنگی و هویت ملی مورد احترام میباشد، بزرگ داشت از مراسم جشن های ملی و تاریخی است، که مطابق تقویم رسمی در نقاط مختلف این حوزه تمدنی ما با رسوم و عنعنات جداگانه از ان استقبال باشکوه بعمل آورده میشود.

در سرزمین اریانای کبیر (خراسان باستان، افغانستان [نه مطابق مساحت اراضی امروزی] و ایران) از جمله جشنهای باستانی سه جشن بزرگ: نوروز، سده و مهرگان رابه عنوان میراث بزرگ فرهنگی یاد می نمایند.

جشن نوروز: این جشن بزرگ با عظمت یکی از کهن ترین جشنهای اریانای بزرگ است؛ که همه ساله از طرف باشندگان این سرزمین با مراسم خاص در آغاز فصل بهار این روزنو، سال نو، زندگی نو و طبیعت نورا با براه اندازی رقصها، سرودهای ملی و ورزشهای محلی عنعنوی جشن میگیرند؛ همچنان مجمع سازمان ملل متحد در جلسه مورخ 23 فبروری 2010؛ این روز خجسته را که مصادف 21 مارچ روز جهانی عید نوروز بمثابة یک روز باستانی تائید، و با رسمیت شناختن ان در تقویم خود شامل نمود، چنانکه در مصوبه ان آمده است که "نوروز رابا قدمت پیش از سه هزار سال، امروزه نیز زیاده تر از 300 میلیون نفر با مراسم خاص برگذار و تجلیل مینمایند". جشن نوروز از وضعیت اعتدال بهاری شروع میگردد. در علم نجوم و ستاره شناسی: اعتدال بهاری با اعتدال ربیعی (که روزو شب با هم برابر میشود) در نیمه کره شمال زمین به وضعیت گفته می شود که خورشید از صفحه استوایی زمین میگذرد و به سوی شمال آسمان می رود؛ این وضعیت، لحظه اول برج حمل شناخته میشود که در تقویم هجری خورشیدی در ماه حمل و در تقویم میلادی در 21 مارچ مصادف میباشد.

روایات وجود دارد که دلالت میکند بر اینکه: کیومرث اولین انسان روی زمین در این روز افرینش یافته است که این روز را نوروز نامیده اند؛ و بعضی دیگری بر این باورند که جمشید در این روز به تخت جلوس نموده، عدل و انصاف را آغاز و دست بیدادگران را از بیدادگری کوتاه نمود. چنانکه محمد بن جریر طبری چنین فرموده است: «جمشید علما را فرمود که امروز که من نشستم به مظالم، شما نزد من میباشید تا هر چه در او داد و عدل باشد بنمایید، تا من ان کنم و امروز که به مظالم [مجلسی که به شکایت مردم در باب ظلم هایی که به انان شده، رسیدگی می شود] نشستم، روز هر مز بود از ماه فروردین، پس ان روز رسم کردند»؛ چنانچه در شاهنامه فردوسی بزرگ چنین روایت است: « که جمشید در حال گذشتن از اذربایجان، دستور داد تا در انجا برای او تختی بگذارند و خودش با تاجی زرین بر روی تخت نشست بار سیدن نور خورشید به تاج زرین او، جهان نورانی شد و مردم شادمانی کردند و انروز را نوروز نامیدند.» و چنانکه خود چنین فرموده:

جو خورشید تابان میان هوا نشسته بروشاه فرمانروا
به جمشیدبرگوهرافشاندند هرا ن روز راروزنوخواندند

روایت است، جمشید در همین روز نیشکر را شناخت و از آن شهد ساخت؛ و فروهرها در نوروز از آسمان فرود آمده و در کالبد انسان جای گرفته است. چنانچه هرچه عمیقتر به کاوش و پژوهش تاریخ بنشینیم، باورها و روایتهای بی شماری در رابطه به این روز خجسته و باشکوه بدست می آید. شاعر توانا و عالم زبردست ابوریحان البیرونی در زمینه چنین فرموده است: «نوروز بهاران ای است که روایتهای تاریخ در باره پیدایش آن بسیار گوناگون است.»

یکی از ماندگار این روز نیکو که میله های باستانی از نسلی به نسلی بمانتقال و حفظ گردیده است، آنست که در استقبال این روز خوشی و سرور؛ نیاکان ما برای ارج گذاری بان لباسهای نو، خانه تکانی و با تهیه اقسام غذا و میوه های لذیذ و خوش مزه آماده گی می گرفتند. در شب نوروز دستر خوان سفید در اطاق روشن و پاک هموار می نمودند، چراغ شمع را می افروختند و هفت غذای را که اول حرف آن به سین شروع میگردد و به هفت سین مشهور است، بالای سفره هموار شده قرار ذیل می گذاشتند:

سمنک، سرکه، سیر، سنجد، سمارق، سیب، سکه، بر علاوه شیرینی (کلچه های نوروزی که از اردبرنج تهیه میگردد) و خوراکه های دیگر از قبیل سبزی چلو، ماهی و جلبی روی دستر خوان هموار شده گذاشته تا سال نو تحویل گردد.

نیاکان و پیشینیان ما باورمند بودند، که آب به روی سفره نماینگر روشنایی، سبزه علامت خرمی و سرسبزی، شمع و چراغ نشانه طول عمر میباشد.

ماهی را هم بمثابة پاکی و ستره گی، عسل را برای شیرینی به مقصد تندرستی و سکه را برای کسب برکت و منفعت ارزو می نمودند.

همچنان روایت است، جشن و میله های بزرگ در زمان زردشت با نوشیدن شربتِ سوما برگزار میگردد، که بعداً همین شربت هفت میوهء نوروزی فعلی ادامه همان شربت سومیایی اریایی بوده که تا به حال در کشور ما معمول بوده و بیشتر در شهر کابل و سایر مناطق کشور با هفت میوه از جمله: کشمش سبز و سرخ، چهار مغز، بادام، پسته، زردالو و سنجد آماده و آنرا صرف می نمایند.

یکی از متداول ترین غذای دیگر که بمناسبت نوروز و بالخصوص در شب نوروز توسط دختران و زنان جوان پخته می شود، سمنگ است؛ که با استفاده از جوانه گندم تهیه گردیده و دختران بطور دسته جمعی در وقت پختن آن به نوبت کفچه زده و سرود مخصوصی را که در این مورد در میان شان معمول میباشد، چنین زمزمه می نمایند:

سمنگ در جوش ما کفچه زنیــــم دیگران در خواب ما دمچه «دیچه» زنیــــم

جشن نوروز نسبت به هر ولایت (استان) کشور ما در استان بلخ (شهر مزار شریف) با مراسم خاص و باشکوه برگزار میگردد؛ باشندگان این سرزمین عقیده دارند که پربایستی جشن باستانی نوروز با میله گل سرخ به تمدن و الای بلخ کهن تعلق و قدمت دارد.

مردم این سرزمین نوروز را همزمان با روئیدن گل لاله در این فصل جشن گرفته و آنرا "میله گل سرخ" یاد می نمایند؛ در تاریخ بلخ باستان و در سایر اسناد معتبر تاریخی روایت است که مزار شریف کنونی

جایگاه آتشکده نوبهار بلخ و آرامگاه اشوزرتشت پیامبر زردشتیان بوده که بعد از لشکر کشی اعراب تحت قیادت نیروهای «خالد بن ولید» آنرا ویران و نابود نموده و به جای آن مسجد آباد نموده اند.

جشن نوروز در ادوار شاهان مختلف سرزمین باستانی ما مانند: کوشانیان، یفتلی ها، کابل شاهان، سامانیان، غزنویان و تیموریان در فصل بهار با مراسم باشکوه و مجلل در کابل، بلخ، بخارا، غزنی، هرات، تجلیل و برگزار می گردید.

جشن نوروز در قلمرو وسیع از کشور های منطقهء تمدنی ما و حتی وسیع تر از آن در سرزمینهای:

افغانستان، ایران، تاجیکستان، قرغزستان، اذربایجان، پاکستان، مصر، ترکیه، چین، جاپان، سوریه، عراق و سایر نقاط جهان با مراسم عنعنوی مردم برگزار می گردد.

نوروز را گرمی داشت: با وجود غارت و لشکر کشی های پی در پی سلاطین و شاهان متجاوز اجنبی که به نابودی بخش بزرگ از فرهنگ باشکوه و تمدن پر غنای این حوزه اریایی انجامید و در نتیجه دستاوردهای مادی و معنوی آن تاحدودی زیادای از بین رفت، عقاید و آئینهای دینی بر مردم تحمیل، سنن و عادات قبیله و فرهنگ بهیمی، صحرایی و بیابانگردی جایگزین فرهنگ متمدن گذشته ما گردید، اما بان همه تلاشهای که بمنظور وارد نمودن ضربات جبران ناپذیر به افتخارات گذشته ما بعمل آمد، سنن نیک و رسوم پسندیده گذشتهء ما چون جشن نوروزی باستان، این روز پر میمنت و سرور آفرین به خاطر داشتن قدامت و پایگاه عمیق توده یی در میان باشندگان این مرز و بوم نه تنها از بین نه رفت بلکه دشمنان فرهنگ ستیزان نیز متاثر و مجذوبی این سنن پر افتخار گردیدند.

نوروز به این سبب جاویدان هست، که سنت کهن است، به این دلیل که با اقوام و ملت ماقربین است و به این خاطر که نمایانکردیالکتیک طبیعت و زندگی است.

با عرض حرمت

هر روزتان نوروز نوروزتان مبارک

مآخذ: یادشتها و برداشتهای بیاز کابل، از محمد اصف اهنگ

بررسیهای تاریخی و مذهبی ائین نوروزی، از رحیم عزیزی

نام و ننگ، اثر گرانبهای سلیمان راوش

ع، رستمی